

แบบสำรวจแหล่งศิลปกรรม (ธรรมาสน์ตั้งขาลิงห์) วัดหนองไหล

๑. ที่ตั้ง

วัดหนองไหล เลขที่ ๓๕ บ้านหนองไหล ตำบลหนองขอน อำเภอเมืองอุบลราชธานี
จังหวัดอุบลราชธานี
พิกัด (UTM หรือ ละจิจูด/ลองจิจูด) ๑๕.๓๓๑๙๖, ๑๐๔.๗๖๐๓๔

๒. ประเภทแหล่งศิลปกรรม (ธรรมาสน์ตั้งขาลิงห์) และโบราณสถานโบราณวัตถุ

ธรรมาสน์ตั้งขาลิงห์

ธรรมาสน์ตั้งขาลิงห์ จำนวน ๑ หลัง จัดเป็นโบราณวัตถุศิลปวัตถุ สร้างเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๖๒
กรมศิลปากร ได้ประกาศขึ้นทะเบียนเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๘

๓. ประวัติความเป็นมา

๓.๑ ประวัติวัดและสถานที่เก็บรักษาธรรมาสน์ตั้งขาลิงห์

วัดหนองไหลเป็นวัดราษฎร์ สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีเนื้อที่ ๒๑ ไร่ สร้างพร้อมกับการตั้งหมู่บ้านหนองไหล เมื่อราวปี พ.ศ. ๒๑๘๗ โดยมีหลวงปู่ค่อมเป็นเจ้าอาวาสรูปแรก ต่อมาท่านแสนโคตร ผู้นำชุมชนได้ย้ายวัดจากทิศตะวันออกมาตั้งบริเวณทิศตะวันตกเฉียงใต้สืบมา ปัจจุบันพระอธิการฐาน ถาวรสีโล เป็นเจ้าอาวาส

ศาลาการเปรียญ (หอแจก) พระครูถาวรพัฒนคุณ (บุญตา ถาวร โผ่นตาม, น.ธ.โท) ได้นำสร้างขึ้นในปี พ.ศ. ๒๔๙๑-๒๔๙๙ บูรณปฏิสังขรณ์ในปี พ.ศ. ๒๕๔๘ ภายในประดิษฐานพระประธานปางมารวิชัย และเก็บรักษาธรรมาสน์โบราณ

๓.๒ ประวัติธรรมาสน์ตั้งขาลิงห์

ธรรมาสน์ตั้งขาลิงห์ วัดหนองไหล มีลักษณะรูปแบบเดียวกับธรรมาสน์ตั้งขาลิงห์ของวัดหนองช้างทอง บ้านทุ่งขุนน้อย ปัจจุบันเก็บรักษาในศาลาการเปรียญ ที่พนักพิงรูปใบเสมาของธรรมาสน์ตั้งขาลิงห์มีจารึกด้วยอักษรไทยจำนวน ๖ บรรทัด ปกรณ์ ปุกหุด ได้คัดลอกตามอักขรวิธีเดิมความว่า

ปีมะแมเอกศก
พ.ศ. ๒๔๖๒
ข้าพเจ้าท่านคำขาว
ได้พาอันเตวาศิษย์
สร้างโรงอุโบสถ
ในงานกฐินไหล ๆ

จากจารึกที่ธรรมาสน์ตั้งขาสิ่งห์หลังนี้ระบุปีสร้างโรงอุโบสถในปี พ.ศ. ๒๔๖๒ ปีมะแม เอกศก (จุลศักราช ๑๒๘๑) ผู้สร้างคือท่านคำขาว พร้อมด้วยอันเตวาสิก (ลูกศิษย์) สร้างโรงอุโบสถ (หมายถึงธรรมาสน์ตั้งขาสิ่งห์) ในงานกฐินไหล

ท่านคำขาวหรือพระครูคำขาวเป็นเจ้าของาวาสวัดหนองไหลได้สร้างธรรมาสน์ตั้งขาสิ่งห์รูปแบบเดียวกันนี้ ในโอกาสเดียวกันนี้ถวายวัดหนองข้างทองด้วย

กรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นทะเบียนธรรมาสน์ตั้งขาสิ่งห์หลังนี้เป็น ธรรมาสน์ พุทธศักราช ๒๔๖๒ ชนิดไม้ มีขนาดความสูงรวมพนักพิง ๘๖.๕ เซนติเมตร พร้อมกับโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุชิ้นอื่น ๆ ของวัดหนองไหล ตำบลหนองขอน อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี รวม ๔ รายการ ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๒ ตอนพิเศษ ๑๖๒ ง ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๕๘ หน้า ๑๕

๓.๓ รูปแบบทางศิลปกรรม

ธรรมาสน์ตั้งขาสิ่งห์ วัดหนองไหล สร้างด้วยไม้เนื้อแข็ง ประกอบด้วยส่วนขาสิ่งห์ ส่วนฐานบัว ส่วนพื้นและพนักพิง ประดับตกแต่งด้วยลายพิมพ์รักกระหนะลายดอกประจำยาม ลายเกล็ด ลายแข่งสิงห์ ลงรักปิดทองประดับกระจก เขียนลายรดน้ำบนพื้นชาดด้านหลังพนักพิงทรงใบเสมา มีหน้าสิ่วซึ่งปั้นเพิ่มเติม บางส่วนทาสีชาด ด้านล่างมีท่วงเหล็กสำหรับสอดคานหาม มีขนาดความสูง ๘๖.๕ เซนติเมตร

๔. ความสำคัญ

ธรรมาสน์ตั้งขาสิ่งห์ของวัดหนองไหล เป็นหลักฐานที่แสดงความสัมพันธ์กันระหว่างบ้านทุ่งขุนใหญ่ บ้านทุ่งขุนน้อยกับบ้านหนองไหล พระมหาเถระที่เคยตั้งธรรมาสน์ตั้งขาสิ่งห์นี้ ได้แก่ พระครูถาวรพัฒนคุณ (บุญตา ถาวโร ฝ่อนตาม น.ธ.โท) เจ้าอาวาสวัดสิริจัน พระเทพวราจารย์ (ศรีพร วรวิญญู ราชวงศ์ ป.ธ.๙) เจ้าคณะจังหวัดอุบลราชธานี เจ้าอาวาสวัดมณีวนาราม เป็นต้น

๕. สถานการณ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม (ธรรมาสน์ตั้งขาสิ่งห์) ในปัจจุบัน

ธรรมาสน์ตั้งขาสิ่งห์ของวัดหนองไหลเก็บรักษาไว้ในศาลาการเปรียญ ใช้เป็นธรรมาสน์แสดงพระธรรมเทศนา อยู่ในสภาพดี ลวดลายบางส่วนมีการชำรุดบ้าง

๖. ปัญหาที่พบในพื้นที่

ไม่พบปัญหา มีความเหมาะสม ธรรมาสน์ตั้งขาสิ่งห์ได้รับการเก็บรักษาในสภาพดี

๗. เกร็ดเรื่องเล่าเกี่ยวกับวัด/ธรรมาสน์ตั้งขาสิ่งห์

-

๘. ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน

ธรรมาสน์ตั้งขาสิ่งห์ของวัดหนองไหลเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของชุมชนบ้านหนองไหล ยังคงมีการนำไปใช้ในงานพิธีสำคัญต่าง ๆ อยู่เสมอ ในส่วนการเผยแพร่ข้อมูลทางวิชาการ เคยมีการศึกษาโดย มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ด้านรูปแบบลักษณะเชิงช่างทางศิลปกรรมอันมีเอกลักษณ์ และเผยแพร่ในสื่อออนไลน์ เป็นต้น

บรรณานุกรม

- ชนิษฐา ทุมมากรณ์, วัดหนองไหล, ฐานข้อมูลวัดในจังหวัดอุบลราชธานี : เมืองอุบลราชธานี, http://www.esanpedia.oar.ubu.ac.th/ubon_temple/pdf/FTP0001.pdf (สืบค้นเมื่อวันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๖๕).
- “ประกาศกรมศิลปากร เรื่อง ขึ้นทะเบียนโบราณวัตถุและศิลปวัตถุ,” *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม ๑๓๒ ตอนพิเศษ ๑๖๒ ง (๑๔ กรกฎาคม ๒๕๕๘) : ๑๕.
- พระครูถาวรพัฒนคุณ (บุญตา ถาวโร). *ประวัติความเป็นมาของบ้านหนองไหลใหญ่*. อุบลราชธานี: วัดสิริจันทโร, ม.ป.ป.
- สมุดบันทึกผลงานที่ทำของพระครูถาวรพัฒนคุณ (บุญตา ถาวโร) อดีตเจ้าอาวาสวัดสิริจันทโร.**
สมบัติของวัดสิริจันทโร บ้านหนองไหล ตำบลหนองขอน อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี.